

—
Верховний
Суд

Касаційний цивільний суд у складі
Верховного Суду

АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД
стану здійснення цивільного судочинства
у I півріччі 2020 року

ЗМІСТ

1. Здійснення цивільного судочинства місцевими загальними судами.....	3
2. Здійснення цивільного судочинства апеляційними судами областей і міста Києва.....	5
3. Здійснення цивільного судочинства Касаційним цивільним судом у складі Верховного Суду.....	7
4. Висновки.....	11

Аналітичний огляд стану здійснення цивільного судочинства у I півріччі 2020 року

1. Здійснення цивільного судочинства місцевими цивільними судами

У I півріччі 2020 року на розгляді місцевих загальних судів (місцеві суди) перебувало **685,1 тис.** позовних заяв, заяв, скарг, подань, клопотань, судових доручень та справ, що розглядаються в порядку цивільного судочинства, із них надійшло – **421,1 тис.** (що майже на 64 тис., або 13,2 % менше порівняно з аналогічним періодом 2019 року), у тому числі 4,4 тис. – після скасування судового рішення судом апеляційної чи касаційної інстанції, тоді як у I півріччі 2019 року цей показник становив 5,2 тис.

Кількість справ і матеріалів, розглянутих у порядку цивільного судочинства, становила **396,2 тис.**, або **57,8 %** загальної кількості справ і матеріалів, що знаходились на розгляді. Із задоволенням позову (заяви, клопотання, подання, скарги) та виконанням судових доручень розглянуто **289,4 тис.** справ, або понад 73 % загальної кількості розглянутих справ і матеріалів.

Оцінювання судів за показником відсотка розгляду справ здійснюється за такими критеріями:

- 84 % і нижче – тривожний показник;
- 85–95 % – насторожуючий показник;
- 96–102 % – нейтральний показник;
- 103 % і більше – передова практика.

Рекомендованим стандартом цього показника є рівень 96–103 %, тобто від нижчого нейтрального значення до початкових значень передової практики.

Відсоток розгляду справ і матеріалів місцевими судами упродовж звітного періоду дещо збільшився порівняно з аналогічним періодом 2019 року та становив **94,1 %** (співвідношення розглянутих і тих, що надійшли), що є насторожуючим показником (у I півріччі 2019 року цей показник був також насторожуючим та становив **91,5 %**).

Суб'єктами звернення до суду найчастіше були:

- фізичні особи – понад 408 тис.;
- юридичні особи – 277,1 тис. (у тому числі державні органи – 4,4 тис.).

Загальна тривалість розгляду цивільних справ за кількістю закінчених провадженням справ становила:

- до 3 місяців включно – майже 265 тис.;
- від 3 місяців до 1 року включно – 112,9 тис.;
- від 1 року до 2 років включно – 13,8 тис.;
- від 2 років до 3 років включно – 2,9 тис.;

Аналітичний огляд стану здійснення цивільного судочинства у I півріччі 2020 року

понад 3 роки – 1,6 тис.

Найбільшу кількість справ і матеріалів, закінчених провадженням, які тривали:

від 1 року до 3 років включно, розглянуто місцевими судами міста Києва (1,3 тис., або 9,3 % розглянутих); значну кількість таких справ розглянуто місцевими судами Львівської (622, або 5,8 %), Одеської (759, або 5,7 %) та Дніпропетровської областей (1 тис., або 4,7 %) (середній показник по Україні становить 4 %);

понад 3 роки – місцевими судами міста Києва (147, або 1,1 %) та Львівської області (115, або 1,1 %) (середній показник по Україні становить 0,4 %).

Варто зазначити, що кількість закінчених провадженням справ, загальна тривалість розгляду яких становила від 1 до 3 років включно, порівняно з I півріччям 2019 року зменшилась на **975** справ, **або 5,5 %**.

Відсоток справ та матеріалів, загальний термін проходження яких триває понад 1 рік, становить **16,6 %**, що на 4,1 % більше порівняно з аналогічним періодом 2019 року. Середня тривалість розгляду цивільної справи становить **95 днів**, що на 3 дні більше порівняно з I півріччям 2019 року.

На кінець звітної періоду залишилися нерозглянутими в порядку цивільного судочинства майже **289 тис.** справ і матеріалів, або **42,2 %** загальної кількості справ і матеріалів, що перебували на розгляді; із них не розглянуто понад 1 рік – **майже 48 тис.** Із загальної кількості нерозглянутих справ і матеріалів 256,3 тис. становлять справи і матеріали позовного та окремого провадження.

У **91,3 тис.** справ на кінець звітної періоду відкладено розгляд та не закінчено провадження, у тому числі у 13,1 тис. – у зв'язку з неявкою одного з учасників процесу, що беруть участь у справі, або інших учасників процесу (із них у строк понад 2 роки – 7,8 тис. справ).

Упродовж звітної періоду місцевими судами постановлено **90** окремих ухвал у справах, що розглядалися в порядку цивільного судочинства. Судом видано на виконання **453,4 тис.** документів на суму понад **14 млрд 794 млн грн**, що на 4 млрд, або на 43 % більше порівняно з аналогічним періодом 2019 року.

У I півріччі 2020 року місцевими судами розглянуто понад **69 тис.** справ з ухваленням заочного рішення.

Варто зазначити, що кількість справ наказного провадження, що надійшли упродовж звітної періоду, збільшилась на 14,8 тис., або 19,5 % порівняно з аналогічним періодом 2019 року та становила **90,3 тис.** Перебувало на розгляді місцевих судів із врахуванням нерозглянутих справ на початок звітної періоду **102,6 тис.**; розглянуто **87,1 тис.** справ наказного провадження, із них 69,5 тис. із

Аналітичний огляд стану здійснення цивільного судочинства у I півріччі 2020 року

задоволенням заяви, що становило 79,8 % від розглянутих справ наказного провадження.

Проте упродовж I півріччя 2020 року на 50,3 тис., або 18,5 % зменшилась кількість позовних заяв, що надходили до місцевих судів, та становила **221,1 тис.**, тоді як у аналогічному періоді 2019 року їх кількість становила 271,4 тис.

Місцевими судами упродовж I півріччя 2020 року розглянуто **209,4 тис.** справ позовного провадження, у тому числі у **169,2 тис.** справ позов задоволено, що становить 80,8 % від загальної кількості розглянутих справ.

Варто зазначити, що у I півріччі 2020 року також зменшилось надходження заяв окремого провадження, кількість яких становила майже **32 тис.**, тоді як у I півріччі 2019 року їх було 46,3 тис., що на 14,4 тис., або 31 % менше.

Упродовж звітнього періоду місцевими судами розглянуто майже **29,7 тис.** справ окремого провадження. У понад **27,2 тис.** справ заяву задоволено, що становить 91,8 % від загальної кількості розглянутих справ.

Кількість справ окремого провадження, розглянутих за участю присяжних, становила **3,9 тис.**

На розгляді місцевих судів перебувала понад **1,2 тис.** заяв про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, із них **622** надійшло у I півріччі 2020 року, розглянуто **609** заяв. За результатами розгляду задоволено **166** заяв, або лише 27,3 % розглянутих.

У звітному періоді в **1,7 тис.** справ судове провадження здійснювалось у режимі відеоконференції, що на рівні I півріччя 2019 року.

2. Здійснення цивільного судочинства апеляційними судами областей та міста Києва

У провадженні апеляційних судів упродовж I півріччі 2020 року перебувало понад **58 тис.** апеляційних скарг і матеріалів (із них переважну кількість становлять апеляційні скарги на судові рішення – 56,6 тис.); надійшло у звітному періоді **37,7 тис.** апеляційних скарг і матеріалів (що на 17,7 % менше порівняно з аналогічним періодом 2019 року).

Розглянуто **35,2 тис.**, або 60,7 % від їх загальної кількості (у тому числі задоволено 13,7 тис., або 38,9 % від загальної кількості розглянутих).

Відсоток розгляду справ (співвідношення розглянутих і тих, що надійшли) в апеляційних судах у звітному періоді незначно збільшився порівняно

Аналітичний огляд стану здійснення цивільного судочинства у I півріччі 2020 року

з 2019 роком та залишився насторожуючим показником (**93,4 %**); у I півріччі 2019 року цей показник становив **93 %**.

Загальна тривалість перегляду апеляційними судами цивільних справ за кількістю закінчених провадженням справ становила:

до 3 місяців включно – 25,7 тис.;

від 3 місяців до 1 року включно – 8,7 тис.;

від 1 року до 2 років включно – 798.

Найбільшу кількість справ і матеріалів, закінчених провадженням, які тривали від 1 року до 2 років включно, розглянуто апеляційними судами Одеської області (388, або 13,7 % розглянутих); значну кількість таких справ розглянуто апеляційними судами Закарпатської (64, або 9,6 %) та Львівської областей (111, або 7,5 %) (середній показник по Україні становить 2,3 %).

Відсоток справ та матеріалів, загальний термін проходження яких триває понад 1 рік, становить **8,5 %**. Середня тривалість розгляду цивільної справи становила **70 днів**, що на 14 днів більше порівняно з I півріччям 2019 року.

За наслідками перегляду рішень та ухвал судів першої інстанції за апеляційними скаргами залишено без змін **15,3 тис.** судових рішень у цивільних справах, що становить **54,3 %** загальної кількості переглянутих рішень, ухвал та судових наказів. У I півріччі 2019 року цей показник становив **53 %**.

Кількість судових рішень місцевих судів, скасованих в апеляційному порядку впродовж звітного періоду, становила **10,9 тис.**, або **38,6 %** загальної кількості судових рішень, переглянутих за апеляційними скаргами, що лише на **1,2 %** менше, ніж за аналогічний період 2019 року (**39,8 %**).

Крім того, понад **2 тис.** судових рішень було змінено, що становить **7,1 %** загальної кількості судових рішень, переглянутих за апеляційними скаргами (у I півріччі 2019 року цей показник становив **7,2 %**).

Із загальної кількості переглянутих рішень у цивільних справах за апеляційними скаргами (20,2 тис.) залишено без змін **11,4 тис.**, або **56,6 %**, скасовано **6,9 тис.** рішень, або **34,2 %**, змінено **1,9 тис.** рішень, або **9,2 %**.

Найбільшу кількість скасованих становили рішення місцевих судів м. Києва та Київської області (38,7 % від загальної кількості переглянутих в апеляційному порядку), Луганської (38,5 %), а також Вінницької, Львівської та Одеської областей (37,4 %). Найменшу кількість скасованих становили рішення місцевих судів Тернопільської (24,1 % від загальної кількості переглянутих в апеляційному порядку), Волинської (24,2 %) та Миколаївської областей (28,8 %).

Із загальної кількості переглянутих ухвал у цивільних справах за апеляційними скаргами (8,1 тис.) залишено без змін **3,9 тис.**, що становить **48,7 %**

Аналітичний огляд стану здійснення цивільного судочинства у I півріччі 2020 року

від загальної кількості переглянутих, скасовано понад **4 тис.** ухвал, або **49,5 %** загальної кількості переглянутих, змінено **145** ухвал, або **1,8 %**.

Найбільшу кількість скасованих становили ухвали місцевих судів Луганської (64,4 % загальної кількості переглянутих в апеляційному порядку), Хмельницької (58,2 %) та Львівської областей (56,4 %). Найменшу кількість скасованих становили ухвали місцевих судів Тернопільської (31,1 % загальної кількості переглянутих в апеляційному порядку), Чернігівської (35 %) та Волинської областей (37,9 %).

Кількість нерозглянутих апеляційних скарг та матеріалів у звітному періоді становила **22,8 тис.**, або **39,3 %** апеляційних скарг та матеріалів, що перебували на розгляді.

Упродовж звітнього періоду на розгляді апеляційних судів знаходилось **277** заяв про скасування рішення третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу, про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, про видачу виконавчого листа про примусове виконання рішення третейського суду, із них надійшло у I півріччі 2020 року **210** заяв. Розглянуто **177** заяв, із яких **107** задоволено.

У I півріччі 2020 року на розгляді апеляційних судів знаходилось **196** заяв про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, із них **115** надійшло у 2020 році, розглянуто **103** заяви. За результатами розгляду заяв задоволено лише **13**.

3. Здійснення цивільного судочинства Касаційним цивільним судом у складі Верховного Суду

У I півріччі 2020 року на розгляд до Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду (КЦС) надійшло **10,2 тис.** процесуальних звернень: касаційних скарг, апеляційних скарг, заяв за нововиявленими та виключними обставинами, клопотань про визначення підсудності, кількість яких дещо зменшилась порівняно з аналогічним періодом 2019 року (понад **13 тис.**) на **21,6 %**. Переважну кількість нових надходжень до КЦС становлять, як і раніше, касаційні скарги (понад **10 тис.**).

У звітному періоді до одного судді КЦС у середньому надійшло майже **227** процесуальних звернень (із розрахунку середньої кількості суддів, що становила 45 суддів).

Розрахунок середньої кількості суддів здійснювався враховуючи, що 4 тижні 2020 року правосуддя у КЦС здійснювали 46 суддів; починаючи

Аналітичний огляд стану здійснення цивільного судочинства у I півріччі 2020 року

з 5 тижня по 15 тиждень 2020 року – 45 суддів, а з 16 тижня по 26 тиждень – 44 судді.

Серед інших процесуальних звернень, що надійшли до КЦС упродовж звітнього періоду, **49** апеляційних скарг, **83** клопотання про визначення підсудності, **37** заяв про перегляд судових рішень за нововиявленими та **11** за виключними обставинами.

З урахуванням справ і матеріалів, не розглянутих на початок звітнього періоду, на розгляді у КЦС перебувало **27,6 тис.** справ та матеріалів, що на 10,4 тис., або на **27,4 %** менше порівняно з аналогічним періодом 2019 року.

Середня кількість справ і матеріалів, що перебували на розгляді у звітній період, із розрахунку на одного суддю КЦС становила **613**.

Упродовж I півріччя 2020 року судді КЦС ухвалили **14,6 тис.** судових рішень, якими завершено розгляд справ і матеріалів, що становило майже **53 %** тих, що перебували на розгляді.

Середня кількість розглянутих процесуальних звернень і справ у звітньому періоді із розрахунку на одного суддю КЦС становила **324**.

Відсоток розгляду справ у звітньому періоді становив **142,8 %** (співвідношення розглянутих і зареєстрованих процесуальних звернень), що свідчить про те, що незважаючи на досить велике навантаження, судді КЦС у звітньому періоді доклали достатньо зусиль для підвищення ефективності роботи з розгляду справ. У I півріччі 2019 року цей показник становив **109,6 %** та також свідчив про передову практику.

Залишок нерозглянутих касаційних та апеляційних скарг, справ, заяв та клопотань становив **12,7 тис.**, або **46,2 %** тих, що перебували на розгляді у КЦС, із них 1,1 тис. залишено без руху і надано строк для усунення недоліків.

У звітньому періоді **63** справи було передано на розгляд Великої Палати Верховного Суду (після розгляду нею повернено **46** справ); **1** справу передано на розгляд палати та **21** – на розгляд об'єднаної палати.

Кількість окремих думок, ухвалених суддями КЦС, становила **63**.

Суддями КЦС у I півріччі 2020 року ухвалено **2** окремих ухвали.

На розгляді у КЦС (з урахуванням нерозглянутих на початок звітнього періоду скарг і справ) знаходилося **27,3 тис.** касаційних скарг і справ. Розглянуто (з урахуванням повернутих, у яких відмовлено у відкритті провадження, або закрито провадження) **14,4 тис.**, або **52,7 %** тих, що знаходились на розгляді. За результатами розгляду у **4,2 тис.** було відмовлено у відкритті провадження, що становило **43,5 %** опрацьованих касаційних скарг, із них у майже 2,3 тис. – за малозначністю, у 723 – на підставі пункту 5 частини другої статті 394 Цивільного

Аналітичний огляд стану здійснення цивільного судочинства у I півріччі 2020 року

процесуального кодексу України (ЦПК), у 6 скаргах – за необґрунтованістю, оскільки є висновок Верховного Суду у подібних правовідносинах, та у 1,2 тис. – з інших підстав; повернено з різних підстав та закрито провадження у 972 скаргах.

За результатами судового розгляду колегіями у складі трьох чи п'яти суддів скасовано понад **2,7 тис.** судових рішень, ухвалених місцевими та апеляційними судами, що становить **30,5 %** переглянутих по суті судових рішень (понад 9 тис.); змінено **240** судових рішень.

Із загальної кількості скасованих судових рішень 1,3 тис. (47,1 %) скасовано з направленням справи на новий розгляд, 670 (24,4 %) – із ухваленням нового рішення, 423 (15,4 %) – із залишенням в силі рішення суду першої інстанції.

Протягом звітної періоду у понад **6 тис.** справ (майже **67 %** переглянутих по суті судових рішень) судові рішення було залишено без змін.

На кінець звітної періоду залишилися нерозглянутими **12,7 тис.** касаційних скарг і справ, або **46,4 %** тих, що перебували на розгляді.

У звітному періоді КЦС найбільше скасовував судових рішень у справах позовного провадження про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи, крім відшкодування шкоди на виробництві, а саме **45 %** загальної кількості переглянутих судових рішень (із 24 переглянутих по суті судових рішень скасовано 10) та у справах, що виникають із договору страхування – **44 %** (із 25 переглянутих 11 судових рішень скасовано).

Найменший відсоток скасованих судових рішень спостерігається у справах щодо прав інтелектуальної власності. Їх питома вага у загальній кількості переглянутих рішень становила **15,8 %** (із 19 переглянутих лише 3 судових рішення скасовано).

Значний відсоток скасованих і змінених судових рішень спостерігається у справах наказного провадження (5 судових рішень переглянуто, із них 2 скасовано, або **40 %**) та у справах, що виникають із договорів позики, кредиту, банківського вкладу (1 048 судових рішень, або **35,4 %**).

Серед розглянутих касаційних скарг за категоріями цивільних справ більшість, як і раніше, становлять справи позовного провадження, зокрема спори, що виникають із договорів (5,1 тис. справ, або 38,2 % справ позовного провадження), із них 2,3 тис. – справи, що виникають з договорів позики, кредиту, банківського вкладу (45,4 % усіх переглянутих справ зі спорів, що виникають з договорів). Розглянуто значну кількість справ про відшкодування шкоди (1,4 тис., або 10,5 %), спорів, що виникають із трудових правовідносин (1,4 тис., або 10,5 %), спорів, що виникають із сімейних відносин (1,2 тис., або 8,8 %), спорів, що виникають із земельних відносин (понад 1 тис., або 7,8 %), спорів щодо права

Аналітичний огляд стану здійснення цивільного судочинства у I півріччі 2020 року

власності чи іншого речового права на нерухоме майно (крім землі) (понад 1 тис., або 7,6 %), спорів, що виникають із житлових відносин (686, або 5,1 %).

На розгляді КЦС упродовж I півріччя 2020 року знаходилось **57** заяв про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами. За результатами розгляду 20 заяв повернено, у 4 – відмовлено у відкритті провадження та у 1 закрито провадження. Розглянуто по суті **12** заяв, за результатами розгляду яких у задоволенні 11 заяв відмовлено та 1 задоволено і судові рішення скасовано. Залишились нерозглянутими 20 заяв і справ.

У звітному періоді на розгляді КЦС знаходилось **84** клопотання (подання) про визначення підсудності, **80** із яких розглянуто, із них 31 задоволено; решту повернуто та у задоволенні відмовлено.

Упродовж I півріччя 2020 року на розгляді КЦС перебувало **95** апеляційних скарг на ухвали суду апеляційної інстанції щодо рішень третейських судів та міжнародного комерційного арбітражу, із них надійшло у звітному періоді 49. Розглянуто **47** справ по суті апеляційної скарги, із них 9 судових рішень скасовано, 4 рішення змінено, у задоволенні 34 скарг відмовлено та судові рішення залишено без змін.

4. Висновки

Підсумовуючи викладене, можна дійти таких узагальнених висновків. Надходження справ і матеріалів до місцевих судів у 2020 році продовжує зменшуватися (на **13,2 %**) порівняно з аналогічним періодом 2019 року.

Відсоток справ та матеріалів, загальний термін проходження яких триває **понад 1 рік**, становить **16,6 %**, що на 4,1 % більше порівняно з аналогічним періодом 2019 року. Середня тривалість розгляду цивільної справи становить **95 днів**, що на 3 дні більше порівняно з I півріччям 2019 року.

Показник апеляційних скарг і матеріалів, що надійшли у звітному періоді, зменшився на **17,7 %** порівняно з аналогічним періодом 2019 року, що становило **9,6 %** розглянутих місцевими судами.

Співвідношення судових рішень, скасованих та залишених без змін від загальної кількості судових рішень, переглянутих апеляційними судами у звітному періоді, залишається майже незмінним порівняно з аналогічним звітним періодом 2019 року.

Надходження процесуальних звернень до КЦС у I півріччі 2020 року зменшилось на **21,6 %**, що становило **2,6 %** розглянутих місцевими судами та майже **30 %** розглянутих апеляційними судами упродовж I півріччя 2020 року.

Аналітичний огляд стану здійснення цивільного судочинства у I півріччі 2020 року

Упродовж звітнього періоду за результатами касаційного перегляду судових рішень судів першої та апеляційної інстанцій, як і в попередні звітні періоди, кожне *третє* *судове рішення* скасовується.

Аналіз статистичних показників КЦС вказує на те, що упродовж I півріччя 2020 року залишається значне навантаження на суддів. Середня кількість справ і матеріалів, що перебували на розгляді у звітний період, із розрахунку на одного суддю КЦС становила *613*.

Стежте за нами онлайн

fb.com/supremecourt.ua

t.me/supremecourtua